

Giovanni Battista Sammartini (1700/01-1775)

- sedmé z osmi dětí francouzského emigranta a hoboisty Alexise Saint-Martin (italienizováním vzniklo ze Saint-Martin Sammartini)
- působil v Miláně (tehdy součást habsburské monarchie)
- skladatel **chrámové hudby, oper, serenat** pro představitele vládnoucího habsburského domu i místní šlechty a **symfonií**
- od 30. let 18. století se stal známým i **mimo hranice Itálie**.
- byl činný v řadě kostelů jako *maestro di capella*, vynikající varhaník

Beatus vir <https://www.youtube.com/watch?v=XBGShoa1IY0>

Alleluia. Reversionis Aggei et Zacchariae. **Beatus vir qui timet Dominum: in mandatis ejus volet nimis.**

Halelujah. Blahoslavený muž, kterýž se bojí Hospodina, a v přikázáních jeho má velikou líbost.

Potens in terra erit semen eius: generatio rectorum benedicetur.

Mocné na zemi bude símě jeho, rodina upřímných požehnání dojde.

Gloria, et divitiæ in domo eius: et iustitia eius manet in sæculum sæculi.

Zboží a bohatství v domě jeho, a spravedlnost jeho zůstává na věky.

- později řídil produkce v různých šlechtických domech, stal se jedním ze zakládajících členů filharmonické společnosti v Miláně (velká obliba orchestrální hudby)
- ačkoliv se nikdy nevzdálil daleko od Milána,
- přišel do styku s mnoha významnými skladateli
- včetně **J. Ch. Bacha, Mozarta, Boccheriniho a Glucka**; ten byl v letech 1737 až 1741 jeho žákem.

Symfonie A dur, J-C 65, 1.věta: Vivace, východiskem galantní sloh

https://www.youtube.com/watch?v=tY5jsb_Trik

Často je zaměňován se svým starším bratrem Giuseppem (†1750 v Londýně), jenž byl podobně plodným skladatelem a jeho jméno má stejné iniciály. Podle nekrologu byl považován za nejlepšího hoboistu v celé Evropě. V Londýně začal působit ve 20. letech. Doprovázel Farinelliho v Porporově opeře *Polifemo*, jak nás informuje Burney, a vystupoval v Händelových operách.

Skladby Giovanniho Battisty Sammartiniho jsou označovány buď opusovými čísly která dostaly za jeho života nebo **číslý J-C podle Jenkins-Churginova katalogu**.

Symfonie c-moll J-C 9, 2. věta: Affetuoso

<https://www.youtube.com/watch?v=I9GPGSZMZxg>

Komponoval třívěté symfonie, známé a **vydávané tiskem v Paříži a Londýně**, jeho hudba známa i **ve Vídni** díky hraběti Harrachovi (guvernér Lombardie 1747-50) a rovněž **v Praze**. Financován některými šlechtickými rody z habsburské monarchie, mnoho jeho symfonií dochováno ve valdštejnské sbírce v Doksech.

Vliv Vivaldiho koncertů.

Myslivočkův údajný výrok při poslechu Sammartiniho sinfonií: *„Našel jsem otce Haydnova stylu!“*

Sammartiniho symfonie vycházejí z **galantního stylu**. Některé první věty krátké. Pokud jsou delší, vyskytují se tam **prvky sonátové formy** – kontrastní témata, provedení i repríza. **Druhé a třetí věty jsou komponovány nejčastěji v binární formě (používané často v baroku - AA', tóninově T-D, D-T)**. Raný typ symfonií v **triové sazbě** (bez violy).

Pomalé věty – **lyrický** typ odvozený z formy koncertu, nejčastěji **2/4 Andante**. Harmonicky bohaté, často nejvíce ceněné.

Ve středních a pozdních symfoniích vedle smyčců **dvě horny nebo trubky**, hobojeová sóla, od sebe se **odděluje part violoncella a kontrabasu**. V pozdních symfoniích imitační práce, připomínají značně Mozartův styl.

Symfonie ze všech období rytmicky velmi pestré.

Jeho hudba hraje zásadní roli při formování klasicismu, výrazný vliv na Mozarta.

Johann Christian Bach (1735-1782)

Po smrti otce 5 let v Berlíně

od r. 1754 působil a studoval v Miláně – vliv: Sammartini a opera seria,

dále studoval v Bologni u Padre Martiniho kontrapunkt

Komponoval mj. chrámová díla, ze šlechtických služeb přešel do chrámových (varhaníkem milánské katedrály, konverze ke katolicismu).

1760 první opera *Artaserse* v Turíně

Od 1762 v Londýně, zde komponoval operu, ale i jiné žánry.

Spolu se skladatelem a gambistou C. Fr. Abelem založil „Bach-Abelovy koncerty“, první abonentní koncerty v Londýně, které trvaly 17 let (1764-81) a byly v londýnské společnosti velmi populární.

Zde vystupoval též jako pianista.

Koncert E dur, část 1. věty a 2. věta

<https://www.youtube.com/watch?v=DXGNfxyq9QA>

Také koncerty ve Vauxhall Garden.

Oblíbencem královny, vyučoval v královské rodině hru na cembalo.

Přátelství s Burneyem.

Za manželku si vzal zpěvačku Ceciliu Grassi.

Ke konci života zchudl a byl nemocen.

Adriano in Siria, 1765 – Cara, la dolce fiamma

<https://www.youtube.com/watch?v=UZimTazWvOI>

Významným způsobem ovlivnil W. A. Mozarta (1764-65) při jeho cestě do Londýna, setkali se pak i v Paříži – zde premiéra opery *Amadis de Gaule* ve formě tragédie lyrique, která neměla jednoznačný úspěch.

Ještě předtím se proslavil svými operami v Mannheimu – *Temistocle*, *Lucio Silla* (v 70. letech). Psal metastasiovský typ opery. V operách pro Londýn ustupuje typ da capo árie. Integrace předehry do opery.

Upravil Gluckovu pařížskou verzi opery *Orfeo et Euridice*, muzikologové tvrdí, že oslabil „reformní momenty“, ale úprava byla úspěšná a v této podobě se dílo hrálo i v Neapoli.

Oratorium *Gioas, re di Giuda* (1772).

Galantní styl, italské vlivy (kromě berlínského období). Řada děl tiskem (Londýn, Paříž, Amsterdam).

Jednoduchá, periodická, elegantní témata, krátké motivy, jednoduchá harmonie, žádná dramatická překvapení, hladce plynoucí hudba. Postupně se motivy prodlužují, kontrastní témata se výrazněji profilují. Nápaditá orchestrace.

Velký význam: klavírní koncert (dvou- a třívěté).

<https://www.youtube.com/watch?v=9CfNb40dG1w>

V symfoniích rovněž nekomplikovaný, symfonie třívěté. Někdy koncertantní.

Symfonie Es dur, 2. věta: Andante

<https://www.youtube.com/watch?v=-PrjR-1KVZ0>

Jedinou výjimku tvoří symfonie v g moll zkomponovaná ve stylu Sturm und Drang, všechny věty v moll

Symfonie g moll, Op. 6, č. 6,

<https://www.youtube.com/watch?v=LqgUSBvTAg4>

François-Joseph Gossec (1734 Belgie - 1829 Francie)

- Syn sedláka, začínal svou hudební kariéru jako chrámový zpěvák
- 1751 odešel do Francie, kde hrál významnou roli v hudebním životě takřka 50 let
- 1754 vystupoval v soukromém orchestru bohatého mecenáše J-Ph. Rameaua, Alexandra De Riche de la Pouplinière
- V Paříži se seznámil se Stamicem a s inovacemi mannheimského orchestru.
- Prvních šest symfonií vydal v roce 1756 jako opus 3.
- V 25 letech se rozhodl napsal *Requiem*, v němž využil rozsáhlého instrumentálního aparátu a které jej proslavilo takřka přes noc.
- V letech 1762 – 1769 řídil soukromé divadlo prince de Condé v Chantilly. Zde začal psát svá jevištní díla, kterými se příliš neproslavil (různé žánry – komické, tragédie lyrique, baletní hudba)
- Od r. 1766 převzal také řízení orchestru prince Contiho.
- V letech 1769 - 1773 dirigoval orchestr nazvaný *Concert des Amateurs*, který sám založil a jenž se věnoval provozování současných děl. Orchestr si získal rychle velký věhlas po celé Evropě.
- Dále Gossec po určitou dobu řídil Concert spirituel, později působil v Opeře.
- Přesto, že jej podporovala celá řada významných šlechticů, nadchl se pro ideály francouzské revoluce a stal se oficiálním skladatelem v době republiky.
- Jeho symfonie jsou čtyřvěté, **vykazují velmi výrazný Stamicův vliv (resp. nejsou od nich prakticky odlišitelné 😊)**.

- Postupně práce s dechovými nástroji, jako jeden z prvních ve Francii začal používat klarinety. Známa je jeho symfonie s programním názvem *La chasse*.

4. věta: <https://www.youtube.com/watch?v=pvJYk7aatpE>

Joseph Martin Kraus (1756 Miltenberg, † 1792 Stockholm)

Jeden z velmi významných, byť u nás prakticky neznámých skladatelů tohoto období. Část jeho tvorby je stylově blízká Mozartovi (srovnej též životní data), prolíná se se Sturm und Drang.

I vzhledem k jeho tvorbě a styčným plochám s Mozartem je velice problematický pojem „Wiener Klassik“ (viz níže).

- kapelník na dvoře švédského krále Gustava III. a ředitel švédské Královské akademie hudby.
- 1768 přišel do Mannheimu, kde studoval na jezuitském gymnáziu a v hudebním semináři a získal dobré hud. Vzdělání
- Studoval práva v Mainzu, Erfurtu a Göttingen, zde kontakt s literárním kruhem Sturm und Drang
- v té době již komponoval (převážně chrámovou hudbu)
- Esej *Etwas von und über Musik: fürs Jahr 1777*, Frankfurt am Main 1778, zabývá se přenesením literárních a filozofických aspektů do hudby
- 1778 odešel do Švédska, kde zpočátku velmi špatné finanční podmínky
- 1781 úspěšná opera *Proserpine*,

Ouvertura:

<https://www.youtube.com/watch?v=4onJQ-qUnHY>

- post druhého kapelníka u dvora
- 1782 jej král poslal na studijní cestu po evropských operních divadlech
- procestoval Německo, významný pobyt ve Vídni, kde žili v té době jeho rodiče; setkal se zde s Haydnem, Gluckem (oba se o něm velmi pochvalně vyjadřovali), Salierim, byl představen císaři Josefovi II.
- Pak Itálie a 2 roky Paříž, studijní cesta dovršena výletem do Londýna 1786, pak návrat do Švédska
- **Kantáta La Gelosia (Žárlivost)**
na Metastasiův text, napsána v r. 1780
velmi obtížný sopránový part, komponováno pro Lovisu (Sofii) Augusti, výjimečně talentovanou zpěvačku stockholmské opery.

Árie *Giura il nocchier*

<https://www.youtube.com/watch?v=g9d8Zx2jPUo>

Text založen na příměrech a pocitech (simile aria), pojednává o nevyhnutelné přitažlivosti (námořník říká, že moři nelze důvěřovat, avšak přesto – když je klidné – jej přitahuje; válečník říká, že se už nikdy nechce chopit zbraní, však když slyší trubku, nedokáže se ovládnout).

- 1787 jmenován prvním kapelníkem a ředitelem královské hudební akademie, měl za úkol **komponovat a reorganizovat tamní hudební divadelní podnikání**
- 1792 byl na krále Gustava spáchán atentát na plese, Krause byl přítomen, způsobilo mu to velké trauma
- Poslední jeho díla jsou smuteční (za krále). Zdá se, že Krause byl smrtí panovníka, smutečními kompozicemi a jejich uváděním velmi ořesen, což přispělo k jeho brzkému konci. Zemřel na tuberkulózu, kterou trpěl od mládí
- *Funeral cantata for Gustav III VB 42*
<https://www.youtube.com/watch?v=QVpRAXwJOKs>
- Komponoval duch. hudbu, 4 opery, kantáty, písně, sonáty a kvartety, symfonie (14, napsány v průběhu celého života)
- **Symfonie c-moll, VB 148, "Symphonie funebre"** Andante mesto-Larghetto-Chorale-Adagio; **poslech zejména poslední věty! Dílo mimořádných kompozičních kvalit.**
<https://www.youtube.com/watch?v=qbSUAEBK9DI>

Vybraní skladatelé českého původu za hranicemi habsburského soustátí

František Xaver Pokorný (1729-1794)

působení v öttingen-wallersteinské kapele od 1753, studium v Mannheimu 1754 a od 1767 hostoval v thurn-taxisově kapele v Řezně) napsal téměř 60 sinfonií se značnými nároky na dechové nástroje. Klarinetové koncerty pod vlivem mannheimským.

Koncert pro hornu, tympány a smyčce

<https://www.youtube.com/watch?v=uFhBk1u0G9k>

Franz Anton Rössler-Rosetti (nar. 1746-50, zemř. 1792),

rodák ne z Litoměřic (jak uvádí starší literatura), ale z Mimoně. Hud. vzdělán v Praze, patrně u jezuitů. Projevuje ve svých 36 sinfoniích **znalost kontrapunktu a vyspělou orchestraci**.

Působil v **öttingen-wallersteinské kapele**, rovněž jako kapelník, orchestr řídil od kontrabasů. Později ve Schwerinnu.

Schubart o něm mluví jako o jednom z nejoblíbenějších skladatelů své doby, Burney si všímá jeho vlivu na Haydna a Mozarta.

Sinfonie D dur

<https://www.youtube.com/watch?v=3KNYgQA9hYQ>

Rovněž řada koncertů – klavírní (viz předchozí odkaz, 12:12)

Václav Vodička (cca 1720-1774)

autor školy hry na housle spjatého s Mnichovem (od 1745), jeho sinfonie prozrazují vliv mannheimské tvorby. Tiskl svá díla v Paříži.

Houslová sonáta č. 1, op. 1 z 1739 – galantní sloh

<https://www.youtube.com/watch?v=qPqtTc7RZhA>

ANGLIE

Anton Kammel (1730-1784?)

- studoval na piaristické koleji ve Slaném a na pražské univerzitě, pak díky Vincenci hraběti z Valdštejna-Vartemberka studoval u Tartiniho v Padově, po r. 1765 se usadil jako houslista a violista v Londýně.
- přátelil se s J. Ch. Bachem, byl oblíbencem královny Charlotty, některá jeho díla populární až do 19. století,
- časté záměny s Haydnem.
- Kammelovy dopisy hraběti Valdštejnovi obsahují cenné informace o londýnském hudebním životě.

Trio, op. 1, č. 1 (z r. 1766)

<https://www.youtube.com/watch?v=cGxok3twdto>

Symfonie F dur je součástí op. 10 a vyšla tiskem r. 1775.

2. věta: Andante

<https://www.youtube.com/watch?v=FCzTX8cDKmA>

Frühe Wiener Schule – raná vídeňská škola

Velmi problematický termín, používá se především v ohledu na symfonickou tvorbu, setkáte se s ním v literatuře, zejména starší a německojazyčné, ale doporučuji ho nepoužívat.

Matthias Georg Monn (v pramenech psán též někdy Mann) – 1717-1750

- Narodil se i zemřel ve Vídni, brzká smrt ve 33 letech na plicní chorobu
- Víme o něm velmi málo; působil jako varhaník na různých místech, např. v Klosterneuburgu nedaleko Vídně
- Později v hornorakouském klášteře Melk a konečně v Karlskirche ve Vídni
- Známe díla ze 30. let; pod výrazným italským vlivem (Sammartini?) komponoval koncerty, sonáty, symfonie, jeho tvorba bývá jmenována jako pendant tvorby Stamitzovy
- Obraz Monna jako průkopníka tzv. předklasické symfonie je nutno spíše považovat za konstrukt G. Adlera a dalších muzikologů počátku 20. století, bude nutno podrobit novému zkoumání. Prakticky se neví nic o jeho chrámové tvorbě.

Symfonie B dur <https://www.youtube.com/watch?v=C9QC6JNpYc>

Georg Christoph Anton Wagenseil (1715-1777)

Rovněž se narodil i zemřel ve Vídni, též na plicní chorobu

Studoval u J. J. Fuxe, komponoval pro dvůr

Část svého života působil jako varhaník a učitel hry na cembalo, učil mj. Josefa Antonína Štěpána, ale také Marii Antoinettu

Kromě instrumentálních děl (komorní hudba, symfonie, koncerty) se věnoval také operě.

Spolu s **Monnem** a event. **Karlem Dittersem von Dittersdorf** je nesprávně označován za reprezentanta rané vídeňské školy.

Jeho symfonická tvorba bývá označována jako blízká ranému Haydnovi, což není zcela pravda – spíše se **blíží Haydnovým symfoniím ze středního období** – a je dáována opět do souvislosti s mannheimskou školou; jeho hudebně dramatická tvorba, které se věnoval velice a která byla pro něj záležitostí prestiže, dosud takřka neprobádána.

Symfonie g moll

<https://www.youtube.com/watch?v=5w1OyiDkbaU>

Koncert Es dur pro hoboj a fagot, WWV 345

<https://www.youtube.com/watch?v=p-xRa3iB6To>

Pasticcio Euridice (1750): árie Scherzi tra fronda e fronda

<https://www.youtube.com/watch?v=D6ChYJ6Cz8g&index=157&list=WL>

Geneze termínu Wiener Klassik

E. L. Gerber v r. 1789 hovoří o „vídeňském stylu“

Holešovský rodák R. G. Kiesewetter použil v roce 1829 termín „vídeňská škola“.

V 2. polovině 19. století se u H. Kretschmara a dalších muzikologů objevuje výraz „vídeňští Mistři“.

Termín „klassischer Stil“ byl zaveden rakouským muzikologem moravského původu G. Adlerem. A byl to právě Adler, kdo chtěl prosadit termín „Wiener klassische Schule“. To se mu ovšem nepodařilo, naopak po r. 1900 se v odborné literatuře rozšířil termín „Wiener Klassiker“ a po r. 1920 „Wiener Klassik“.

Termín Wiener Klassik bývá často (nesprávně) ztotožněn s tzv. klasickým trojhvězdím Haydn – Mozart – Beethoven.

Spojení těchto tří skladatelů našel rakouský muzikolog O. Biba poprvé v deníku hraběte Valdštejna. Díla této trojice zazněla poprvé na společném koncertu konaném ve Vídni r. 1798, ale bez zjevného úmyslu.

V Anglii v letech 1807-9 tisky symfonií, tři hvězdná jména sloužila již v této době jako „klasická“, tedy jako garance kvality.

Některá Haydnova díla byla označena za klasická již za jeho života.

Klasický (dokonalý) – poprvé F. X. Němeček o Mozartovi.

V Německu a v habsburské monarchii tato trojice ještě dlouho ono trojhvězdí netvořila.

Po r. 1800 byl spíše Haydn stavěn do protikladu k Mozartovi a Beethovenovi.

Naproti tomu Ignaz F. von Mosel píše: Beethoven se vzdálil z cesty vytyčené Haydnem a Mozartem (H.+M. x B.)

Navíc byli k těmto třem skladatelům často přiřazováni např. **Clementi** a **Cherubini**.

Rakouský muzikolog původem z Moravy R. Kiesewetter zase hovoří o dvou dvojicích – **Haydnovi a Mozartovi** na jedné straně, **Beethovenovi a Rossinim** pak na straně druhé.

Terminologické zmatení: To, co bylo později nazváno jako klasické (klasicistní), bylo nejprve označeno některými jako romantické (spisovatel E. T. A. Hoffmann o Mozartovi).

Terminologické zmatení č. 2: Skladatelé typu Schumanna či Mendelssohna byli zpočátku označeni jako „Neuromantiker“ (novoromantici), a teprve s příchodem „skutečných“ novoromantiků Liszta či Wagnera se z nich stali raní romantikové.

Fenomén Wiener Klassik – platí alespoň zčásti v oblasti klavírní sonáty, koncertu, smyčcového kvartetu a především symfonie.

Ale: zcela nemožné uplatnit na operu.

V posledních nejméně pěti letech se ovšem v muzikologické literatuře tento pojem uvádí jako sogenannte Wiener Klassik (takzvaný vídeňský klasicismus), konečně tedy dochází k reflexi výše uvedených tezí.

Konec tzv. vídeňského klasicismu vykládán řadou způsobů:

cca 1800, kdy se uzavírá haydnovsko-mozartovský styl

kolem r. 1815, tedy včetně středního období Beethovenovy tvorby

cca 1830, kdy umírá Beethoven, ale také Schubert (v témže roce již začíná komponovat Schumann)

Schubert bývá označován někdy jako klasik, jindy jako romantik či klasický romantik.

Ve Vídni jakožto hlavním městě monarchie a jednom z předních evropských hudebních center žily desítky skladatelů (**jen v letech 1790-1800 jich bylo asi 60!**).

Řada z nich pocházela přitom právě ze zemí Koruny české, např.:

F. I. Tůma, Florian Leopold Gassmann, Anton Zimmermann, Leopold Koželuh, Josef Bárta, Vojtěch Jírovec, Jan Křtitel Vaňhal, bratři Antonín a Pavel Vraničtí, František Kramář (Krommer), J. A. F. Míča (Mitscha) – synovec jaroměřického zámeckého kapelníka Františka Antonína Míči, Josef Antonín Štěpán (Steffan), Jan Václav Hugo Voříšek ad. **Ke každému skladateli si prosím zjistěte, jakým žánrům se věnovali (něco je v textu níže).**

Leopold Koželuh (1747, Velvary – 1818, Vídeň)

Jeho bratrancem byl J. A. Koželuh, svatovítský kapelník. Jezuitské gymnázium. V Praze jeho učitelem **F. X. Dušek**. V Praze komponoval od počátku 70. let balety.

Roku 1778 se odstěhoval do Vídně.

POŠTOLKA, Milan. Leopold Koželuh: Život a dílo. Praha 1964 (rovněž tematický katalog).

Ve Vídni se Koželuh zařadil mezi nejznámější pianisty.

Sonáty:

https://www.youtube.com/watch?v=Qkz0kqnoV20&list=OLAK5uy_k7HnF24VuLITBkBpjLlvVTWPjjoyRAaJPQ

Symfonie d moll:

<https://www.youtube.com/watch?v=wM38CNN1ikQ>

Na císařském dvoře se mu podařilo získat post učitele hudby arcivévodkyně Marie Alžběty, dcery Marie Terezie.

Josef Antonín Štěpán (1726-1797)

Také psán jako Steffan, Steffani

od r. 1766 zaměstnán u vídeňského dvora, cembalista a pedagog, žák Wagenseilův, učil cembalovou hru v císařské rodině, mj. budoucí francouzskou královnu Marii Antoinettu

V 70. letech oslepl, upadl v zapomnění

Sonáta Es dur: <https://www.youtube.com/watch?v=8gp937kaWEQ>

Sonáta C dur: <https://www.youtube.com/watch?v=HTSbrg0AIFE>

Anton Zimmermann (1741 - 1781)

- ve své době **velmi znám a ceněn**, zemřel nečekaně
- jeho skladby byly **zaměňovány za díla Haydnova**, četné tisky i opisy
- původem ze **Slezska** (Breitenau u Bruntálu)
- působil v katedrále v **Hradci Králové jako varhaník** a především **po r. 1770 v Bratislavě**, kde se 1775 oženil. Zprvu se snažil získat místo v Brně či Olomouci.
- 1776 se stal **kapelníkem a dvorním skladatelem** u vysokého církevního hodnostáře **Josepha Batthyányho** a řídil (od houslí) jedno z nejvýznamnějších hudebních těles v Uhrách. Orchester vystupoval se světskými skladbami 2x týdně.
- od 1780 varhaníkem v katedrále sv. Martina v Pressburgu.

- **singspiel a melodramy** (zejm. melodram **Andromeda und Perseus**, označený jako „Schauspiel mit Musik“, 1781Wien)

<http://www.youtube.com/watch?v=BcEGpA5leOs>

Libreto: <https://archive.org/details/andromedaundpers00kemp/page/8/mode/2up>

- **komorní hudba, 3- a 4věté symfonie** – melodičnost, expresivita, elementy lidové hudby (i moravské)

Symfonie G dur, pastorální, použití pastýřské trouby,

1. věta (s imitací kukačky)

<https://www.youtube.com/watch?v=ydNGQ6D1Hag>

Missa Pastoralis

https://www.youtube.com/watch?v=Mz_0aVJ3IYg

Bádání a tematický katalog (2011): slovenská muzikoložka Darina Múdra (vyšlo v němčině).

Aktuální disertace na ÚHV FF MU: Karolína Miháliková.

Josef Bárta (psán také Bartha nebo Bartta, 1744 – 1787)

o životě a působení jen málo informací.

Zřejmě byl knězem, působil jako varhaník v Praze u paulánů a servitů, 1770 odešel do Vídně, kde působil jako oblíbený skladatel singspielů.

Komponoval rovněž třívěté symfonie, jejichž rukopisy značně rozšířeny, mj. až do Ruska.

Jako jeden z mála autorů komponoval symfonie i v mollových tóninách, čímž se blíží některým Haydnovým dílům ze 70. let 18. století.

Sinfonia f moll

<https://www.youtube.com/watch?v=y3fYr2-OQKY>

Marianna Martines (1744 – 1812)

- skladatelka

- dcera ceremoniáře papežského nuncia ve Vídni, jenž byl **neapolského původu**.
- Vzdělání v oblasti hudby, v hudbě, ale také v oblasti jazyků a literatury získala **od Pietra Metastasia** (ten rovněž v závěti svůj majetek odkázal její rodině). Jako další své učitele jmenuje MM ve své krátké autobiografii J. **Haydna a G. Bonna**.
- Často vystupovala jako **hráčka na cembalo a zřejmě i jako zpěvačka** u dvora na pozvání Marie Terezie.

Koncert pro cembalo: <https://www.youtube.com/watch?v=CWYYk3sWqU8>

- Zemřela na tuberkulózu.
- V jejím domě **salón**, pořádala každotýdenní hudební večírky, účastnili se významní skladatelé včetně Haydna a Mozarta.
- Její práce zaslané P. Martinimu do Bologne jím byly příznivě hodnoceny, klavírní sonáty vyšly tiskem. Její zpěv chválí Burney. Její skladby pro zpěv jsou plné koloratur a ozdob - je znát, že musela být vynikající zpěvačkou.
- Jako své hlavní kompoziční vzory uváděla **Hasseho, Jomelliho a Galuppiho**. **Italské vlivy** v melodice.

Ouvertura in C, 1. věta: <https://www.youtube.com/watch?v=ciOskHkDMCM>

- Kantáty, hudba pro cembalo, duchovní hudba, oratorium *Isacco, figura del Redentore*.

Kantáta Il primo Amore (První láska), árie Krásný plameni mého srdce

Bella fiamma del mio core,

Sol per te conobbi amore,

E te sola io voglio amar.

Non mi lagno

Del mio fato

Dolce sorte è l'esser nato

Sol per Nice a sospirar.

https://www.youtube.com/watch?v=IIO_VuK_aqU

Sonata per cembalo A dur: <https://www.youtube.com/watch?v=LrOmJlWB-gE>

Wolfgang Amadé (Amadeus) Mozart

(pouze výběrově, dostudujte prosím z Grova)

tematický katalog: Ludwig von Köchel.

Existuje 8 vydání, první 1862, poslední v r. 1994.

Poslední vydání zde:

<http://www.classical.net/music/composer/works/mozart/>

Symfonie:

G moll K. 550, v roce 1788.

<https://www.youtube.com/watch?v=JTc1mDieOI8&t=14s>

pro flétnu, 2 hoboje, 2 klarinety (přidány v druhé verzi), 2 fagoty, 2 lesní rohy a smyčce.

Molto allegro, 2/2 2. Andante, 6/8 3. Menuetto. Allegretto - Trio, 3/4 4. Finále.
Allegro assai, 2/2.

Dobře ji znal Beethoven, téma této symfonie mohlo být jedním z inspiračních zdrojů jeho Páté symfonie.

MOZART - symphonie n°40 : thèmes

1er mouvement.

Thème 1

Allegro molto

Thème 2

2e mouv.

Andante

3e mouv.

Menuetto : Allegretto

4e mouv.

Allegro assai

Klavírní koncerty

- 12 Mozartových klavírních koncertů pochází z jeho poměrně krátkého vrcholného období 1784–1786 (celkem jich napsal více než 20).
- Řada hudebních badatelů považuje Mozarta za průkopníka v oblasti klavírních koncertů a dokládá to velmi těsnou návazností Beethovenových koncertů na Mozarta.
- Tři klavírní koncerty - KV 482, 488 a 491 - jsou jediné, v nichž Mozart předepisuje **klarinet**.
- Všechny vznikly na přelomu let **1785/86 ve Vídni**, tedy krátce před premiérou opery Figarova svatba, která se uskutečnila 1. května 1786. V tomto roce také Mozart vytvořil Symfonii D dur nazývanou „Pražská“.
- Všechny tři klavírní koncerty se vyznačují určitými podobnostmi s uvedenou operou.

Koncert č. 23 A dur KV 488 /1786/

byl dokončen 2. března 1786. Byl to jeden ze tří subskribovaných koncertů, které na jaře toho roku provedl pravděpodobně sám. Toto dílo je jedním z nejslavnějších Mozartových klavírních koncertů.

Orchestr: **fl, 2 cl, 2 fg, 2 cor, smyčce.**

V tomto případě Mozart používá klarinetů místo hoboju.

Věty:

Allegro – Adagio – Allegro assai

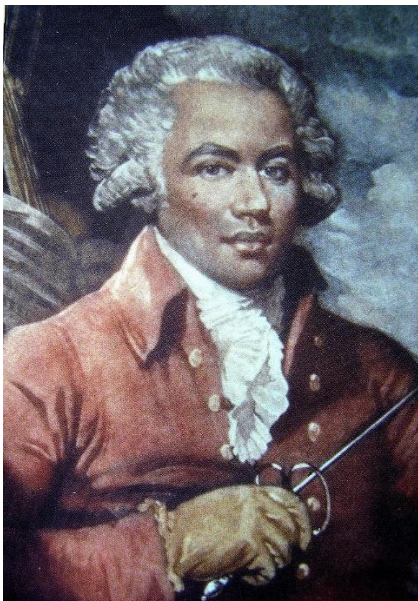
Adagio: tónina fis moll – ojedinělá, 6/8 takt (typické pro sicilianu), 12taktový úvod sólisty, chromatika - směřování k romantismu. Hlavní téma věty je charakterizováno neobyčejně širokými skoky. Pizzicata smyčců – typické, kontrast mezi klenutou melodií sólového partu a úsporným doprovodem.

https://www.youtube.com/watch?v=k3HJKKm_P8

Joseph Bologne (Boulogne), Chevalier de Saint-Georges (1745–1799)

- přezdíváný „černý Mozart“

- narozen na Guadeloupe (francouzská kolonie) z nemanželského svazku, otec zámožný obchodník George de Bologne de Saint-Georges, matka šestnáctiletá otrokyně
- v raném věku přišel do Francie, učil se šermířem a současně zahájil svou hudební kariéru – skladatel, dirigent, houslista
- hrál pod Gossecem v *Concert des Amateurs* jako první houslista a posléze po něm převzal vedení orchestru; Gossec mu věnoval některá svá díla, stejně jako např. Carl Stamitz

- dostal se do nejvyšší společnosti, byl přijat Marií Antoinettou, byl členem zednářské lóže
- dal se do služeb francouzské revoluce, v letech 1791-1796 vedl při obraně Francie "Légion Saint-George" a posléze byl vězněn
- jeho kompozice ovlivněny Stamitzem (stejným inspiračním zdrojem byl Stamitz i pro Gosseca), styl často připomíná Mozarta (opět zproblematizování tzv. Wiener Klassik), skladby řemeslně velmi solidně zvládnuté i invenční.

Koncertantní symfonie op. 6 <https://www.youtube.com/watch?v=qg5FHbGGJlk>

Balet z opery comique *L'amant anonyme* (1780):

https://www.youtube.com/watch?v=sUvuXJP_LOg&feature=share

Houslový koncert: <https://www.youtube.com/watch?v=MO5PCMz5rgs>

Franz Joseph Haydn (1732 Rohrau –1809 Vídeň)

- z hudebnického rodu; kompoziční všestrannost
- bratr Michael působící v Salzburgu ve službách arcibiskupa Sigismunda Schrattenbacha byl vynikajícím skladatelem chrámové hudby
- Dlouhá léta ve službě rodiny Eszterházy, lokality: Vídeň – Eszterháza – Eisenstadt
- předtím krátce v operní společnosti N. Porpory a v kapele hraběte Carla Morzina v Dolní Lukavici
- vliv na řadu skladatelů, mj. W. A. Mozarta, s nímž se ovlivňovali vzájemně
- dále vliv na A. Rejchu, který věnoval Haydnovi svých 36 fug pro klavír (viz níže); vídeňské vydání z r. 1805 obsahuje kromě dedikace dokonce oslavnou báseň o Haydnovi ve francouzštině a němčině.
- v r. 1790 pensionován, od r. 1800 vdovec
- Dvě cesty do Londýna (1791-92, 1794-95), kde uvedl s velkým úspěchem své symfonie.
- V r. 1790 začal komponovat tři klavírní tria Hob. XV:15-17.

Obsazení: **fortepiano, flétna a violoncello**

Není jisté, zda mají souvislost s plánovanou cestou a zda Haydn počítal s uvedením v Londýně.

- Forma **klavírního tria**: klávesový nástroj v popředí, nejtěžší part
svrchní nástroj - housle nebo flétna,
spodní nástroj - violoncello, které zpočátku jen posilovalo levou ruku klávesového nástroje po vzoru generálbasu.
- Proces zrovnoprávnění hlasů koncem 18. století, zvláště pak po r. 1800.

Hob. XV:15-17: 2 tria třívětá, 1 dvouvěté.

- Myšlenková návaznost na
- **VI sonát pro cembalo s doprovodem houslí nebo flétny a violoncella Johanna Christiana Bacha** (1763, Londýn, zde melodické nástroje víceméně doprovodná funkce),
- raná tria pro stejné obsazení **W. A. Mozarta, 1765**, melodickým nástrojem myšleny spíše housle, věnováno britské královně) a především na
- **VI komorních sonát pro obligátní cembalo, příčnou flétnu nebo koncertantní housle a violoncello F. X. Richtera** (vznik rovněž cca 1760, svrchní melodický part idiomatically svědčí pro flétnu, část opusu vznikla v Londýně)

<https://www.youtube.com/watch?v=F81aB3igF0c>

K vrcholům H. tvorby patří jeho oratoria, která psal až po svém návratu z obou anglických cest:

Die Schöpfung (1798)

Die Jahreszeiten (1801)

Jsou psána v duchu osvícenských idejí v národním jazyce, tj. v němčině.

Jedná se o nový typ tzv. měšťanského oratoria (pro toto publikum).

Haydn byl inspirován velikým ohlasem Händelových oratorií, která byla v Haydnově době stále na repertoáru. Během svého prvního pobytu v Anglii (1791-92) navštívil festival Händelových oratorií konaný ve Westminsterském opatství, který na něj učinil velký dojem.

Schöpfung (Stvoření)

- H. obdržel v Anglii text Johna Milтона o stvoření světa, který Händel nezhudebnil. Nepřijal ho ihned, dal si čas na rozmyšlenou. Rozhodl se teprve po druhém anglickém pobytu v r. 1795.
- Baron Gottfried van Swieten mu pořídil německý překlad a provedl drobné úpravy textu. Na díle Haydn pracoval v l. 1797 a 1798. Napsal velké množství skic, prováděl četné změny v partituře, a to i na poslední chvíli.
- Vzniklo třídílné oratorium pro sóla, sbor a orchestr. V sólech vystupují archandělé Uriel (S), Gabriel (T) a Rafael (B)
- Premiéra se konala 17. 4. 1798 ve schwarzenberském paláci ve Vídni. Baron van Swieten přítom pomáhal organizačně a finančně. Dirigoval P. Vranický, který pak intervenoval za Haydnovo přijetí mezi zednáře.
- Ještě v témže roce se uvedení oratoria Stvoření opakovalo. 19. 3. 1799 se uskutečnilo jeho uvedení v Dvorní opeře. Dirigoval sám Haydn, Salieri byl u cembala.
- Uvedení vyvolalo senzaci. Partitura byla vydána pro subskribenty. Od r. 1800 se dílo uvádělo každoročně pro dobročinné účely. Haydn sám dirigoval, pokud mohl.
- Významné bylo uvedení v r. 1808. Dirigoval Salieri. Kromě Haydna byl přítomen Beethoven, dále pak Jírovec a další významní hudebníci. Haydn již byl tak sláb, že musel být po 1. části v křesle odnesen.
- O provedení Stvoření nadšeně referoval časopis Allgemeine musikalische Zeitung. Na dílo vytvořil oslavné verše slavný německý básník Wieland.
- V srpnu 1801 bylo Stvoření provedeno s neobyčejným úspěchem v Paříži.
- Záhy bylo uvedeno i na Moravě.
- Introduction-Die Vorstellung des Chaos
<https://www.youtube.com/watch?v=DptcCPnR0m8>
- Recitative Im Anfange schuf Gott Himmel (Raphael-Chorus-Uriel)
<https://www.youtube.com/watch?v=SKtrAQgO9Zc>
- Rollend in schaumenden Wellen (Raphael) - Valíce se v pěnivých vlnách (1. díl oratoria)
<https://www.youtube.com/watch?v=7B9vMGZZcZs>

Ludwig van Beethoven (1770-1827)

Řada jeho tvorby již spadá do romantismu, včetně mnoha klavírních sonát.

Sonáty pro klavír

Celkem 32 klavírních sonát plus 3 rané, tzv. bonnské nebo také kurfiřtské sonáty, které Beethoven napsal sotva třináctiletý.

B. komponoval své sonáty v průběhu téměř třiceti let, a to v době, v níž se odehrál rozhodující vývoj klavíru z organologického hlediska.

Z nástrojových daností vyplývají nejen technické, ale přinejmenším ve stejné míře i výrazové možnosti. Toto je významná skutečnost, která ovšem bývá často opomíjena nejen u Beethovena.

Beethoven zprvu psal pro **5tioktávový typ**, který ještě běžně používal Mozart. Pro tento nástroj napsal prvních šestnáct sonát. Je přitom známo, že po dlouhou dobu upřednostňoval nástroje od stavitele Waltera (obr.) před křídly od jiných firem

Později komponoval pro rezonančnější, a proto zvučnější **6tioktávový typ** a při komponování svých posledních pěti sonát měl Beethoven k dispozici velké **6^{1/2}oktávové křídlo** (na obrázku), které bylo dvakrát těžší než zmíněné 5tioktávové nástroje.

Na všech typech klavírů Beethovenovy doby funguje utlumení strun po úhozu mnohem rychleji než na dnešní klavír. Tím dostane celá řada přednesových označení, např. sforzando, zcela jiný smysl.

Další faktor významný při řešení interpretace Beethovenových klavírních děl: použití pedálu. Je totiž pramenně dochováno, že Beethoven při interpretaci svých děl používal hojně pedál - více, než označoval v notovém zápisu.

Sonata No. 8 in C Minor, Op. 13 18'24
Pathétique
 composed 1798/99 - published 1799 - autograph lost
 Tom Beghin – Maene-Walter No. 2

☐ Grave – Allegro molto e con brio	8'47
☐ Adagio cantabile	4'49
☐ Rondo: Allegro	4'48

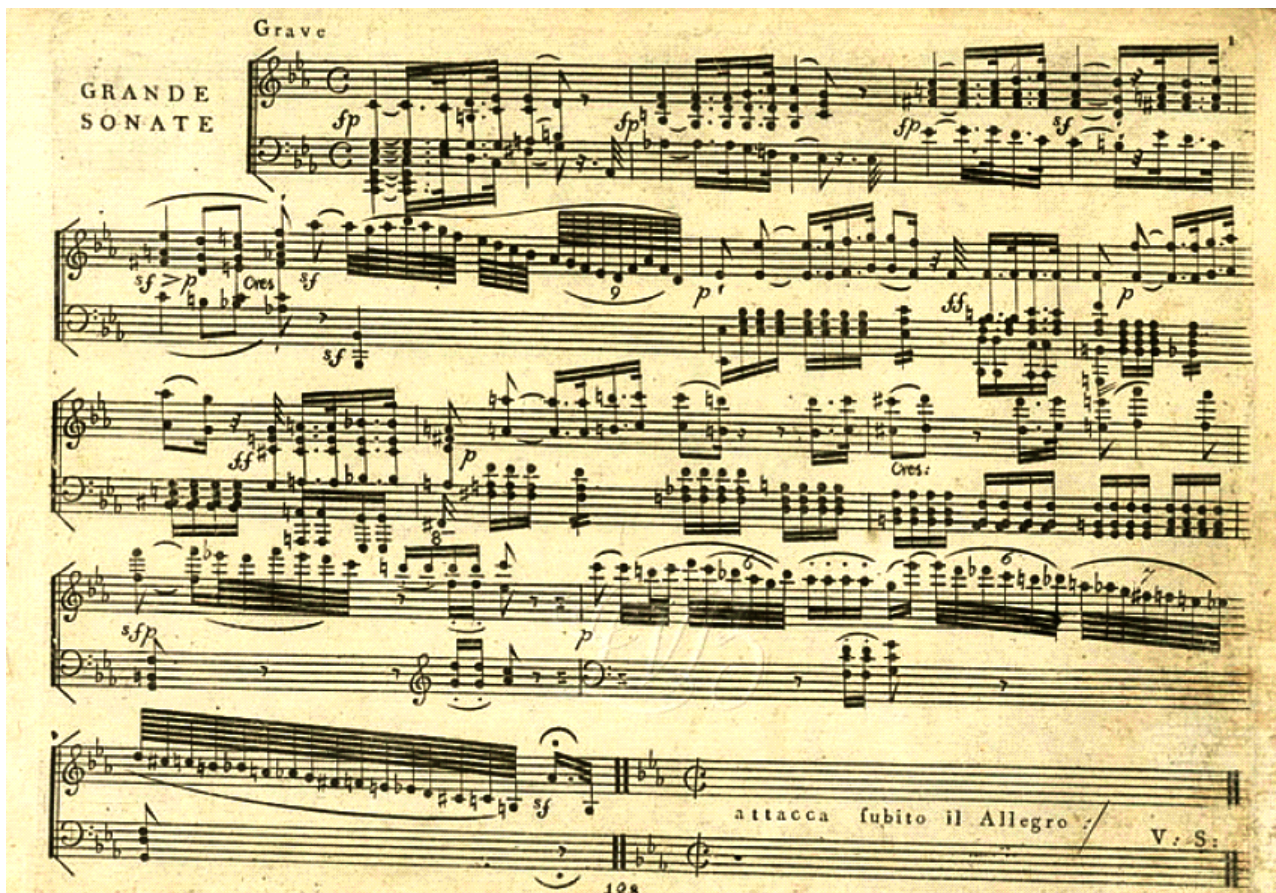
Grave

Sonata No. 28 in A Major, Op. 101 20'17
 composed 1813/16 - published 1817 - autograph extant
 Malcolm Bilson – Hafner

☐ Etwas lebhaft und mit der innigsten Empfindung (Allegro, ma non troppo)	3'36
☐ Lebhaft. Marschmäßig (Vivace alla Marcia)	5'59
☐ Langsam und sehnsuchtsvoll (Adagio, ma non troppo, con affetto) – Geschwind, doch nicht zu sehr, und mit Entschlossenheit (Allegro)	10'42

Lebhaft. Marschmäßig

Ukázky na dobové nástroje viz příložený soubor s názem „Beethoven Sonáty 5, 8, 17, 28“ v ISu.

Poslech symfonií:

<https://www.youtube.com/watch?v=nSARYtZOWjk>

<https://www.youtube.com/watch?v=mgHxmAsINDk>

Antonín Rejcha (1770-1836)

Fugy pro klavír

v roce 1799 došlo v Paříži k vydání prvních 12 fug tiskem

36 klavírních fug (Víděň 1805), dedikace Haydnovi

Současně s tím napsal pojednání nazvané **Über das neue Fugensystem (O novém fugovém systému, 1805)**.

Toto dílo je výlučné, vybočuje z rámce ostatní Rejchovy tvorby. Autor často střídá různá (též asymetrická) metra a vedle dur-mollového systému používá i starších modů.

Některá témata periodická.

Melodika – často galantní styl.

Některé jeho teoretické spisy přeloženy do češtiny Romanem Dykastem.

Návaznost na galantní styl a především na Empfindsamkeit, dokonce s některými postoji převzatým od barokních teoretiků (afektivní teorie):

Melodie je řeč citu, a ačkoli nerozumíme logice našich pocitů, není méně pravdivé, že o melodii můžeme říci mnoho instrukčních a obecně užitečných věcí. Existuje značné množství krásných a zajímavých melodií a není obtížné názorně ukázat, proč jsou dobré; je ještě snadnější dokázat, proč určité melodie takovými nejsou.

V dobré melodii nalezneme charakter či vášeň, nebo natolik dobře provázaný sled tónů, že je naše ucho potěšeno a okouzleno.

Melodie tudíž musí ohromit, dojmout nebo potěšit. Aby melodie měla tyto tři kvality, musí být utvořena podle určitých principů: tyto principy jsou přibližně srovnatelné s principy, podle kterých by se musel vytvořit řečnický projev nebo poetické vyprávění. Proto melodie vyžaduje *teorii rytmického útvaru, teorii míst klidu neboli kadencí, umění spojovat a rozvíjet myšlenky tak, aby se vytvořil jeden celek a vědu o stavbě period a jejich vzájemných vztazích a sjednocení.*

Někdy fuga končí v jiné tónině, než začíná.

Enharmonické záměny, chromatika, často dvojkřížky, jednou trojkřížek.

Časté užívání složených taktů: např. 3/8+2/8, C+3/4, 3/8+3/8+2/8 apod.

Forma: volná fantasie, toccata, rondo apod.

Témata: na téma Josefa Haydna je vypracována Fuga č. 3, na Mozartovo téma Fuga č. 7, na téma takzvané „kočičí fugy“ D. Scarlattiho Fuga č.9,

<https://www.youtube.com/watch?v=xyL1CjRgFx8>

Fuga č. 5 je komponována na téma Fugy G dur ze 2. dílu Temperovaného klavíru. J. S. Bacha

Další fugy:

<https://www.youtube.com/watch?v=0lhN332vLt4>

https://www.youtube.com/watch?v=IDGou5_L_Lc